

Lausunto

14.4.2021

VN/7198/2018
VN/7198/2018-PLM-24

Oikeusministeriö

PLM; Puolustusministeriön lausunto

Oikeusministeriö on pyytänyt puolustusministeriöltä lausuntoa sotilasoikeudenkäyntilainsäädännön uudistamista koskevasta mietinnöstä. Mietinnön keskeisimpänä muutoksena voidaan puolustusministeriön toimialan näkökulmasta pitää sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävien rikostunnusmerkistöjen laajentumista. Mietinnön mukaan sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltäisiin kaikki syytteet sotilasta vastaan teosta, josta säädetään rangaistus rikoslaisissa, mikäli teosta säädetty ankarin rangaistus ei ole yli neljää vuotta vankeutta. Mietinnön mukaan edellytyksenä asian käsittelemiselle sotilasoikeudenkäyntiasiana olisi edelleen, että kysymyksessä oleva teko on kohdistunut Puolustusvoimiin tai toiseen sotilaaseen. Lisäksi palvelustehtävää suorittaessa tehdyt rikokset käsiteltäisiin sotilasoikeudenkäyntiasioina, mikäli teko ei ole kohdistunut siviilihenkilöön. Ehdotus merkitsisi toteutuessaan laajennusta Puolustusvoimien esitutkintatehtävään.

Puolustusvoimien esitutkintatehtävä on edellä todetusti rajattu asianosaiksiin laajuuden, tutkittavien rikostunnusmerkistöjen sekä alueellisen ulottuvuuden perusteella. Puolustusministeriö katsoo, että työryhmän esittämä muutos merkitsisi Puolustusvoimien esitutkintatehtävän laajentumista koskemaan sellaisia tunnusmerkistöjä, joiden tutkimiseen sillä ei aikaisemmin ole ollut toimivaltaa. Vaikka esitutkintatehtävä laajenisi kattamaan kokonaan uusia tunnusmerkistöjä, Puolustusvoimat on katsonut, että jatkossakaan sen tutkittavaksi tulevien asioiden luonne ei merkittävästi muuttuisi. Puolustusministeriö pitää esitystä perusteltuna, kun otetaan huomioon Puolustusvoimien esitutkintatoimivaltuuksien tausta. Puolustusvoimien esitutkintatoimivaltuudet perustuvat tarpeeseen varmistaa kaikkien rikosepäilyjen selvittäminen normaali- ja poikkeusoloissa. Kaikkien, myös vähäisempien, rikosten selvittämisellä voidaan nähdä olevan erityistä merkitystä sotilaallisen kurin ja järjestyksen ylläpitämisen näkökulmasta.

Puolustusvoimissa on mietinnön perusteella laajentuvan tunnusmerkistökirjon osalta pidetty selvänä, että koska ammattimaisen ja laadukkaan esitutkinnan suorittaminen on yksi merkittävimmistä asianosaisten oikeusturvan ja samalla oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisen takeista, tulee Puolustusvoimat tarkastelemaan uudistuksen vaikutuksia esitutkintaa suorittavien henkilöiden mahdolliseen lisäkoulutuksen tarpeeseen. Myös puolustusministeriö pitää riittävästä koulutuksesta huolehtimista tärkeänä asiana.

Puolustusvoimat tulee vielä erikseen tarkastelemaan uudistuksen mahdollisia vaikutuksia myös henkilöresurssi riittävyyden näkökulmasta. Jo tässä vaiheessa voidaan kuitenkin todeta, että muutos aiheuttaisi Puolustusvoimien arvion mukaan todennäköisimmin mahdollisia lisäresursoinnin tarpeita lähinnä Pääesikuntaan, jonka tutkintavastuulle kuuluvat vaativimmat rikostutkinnat. Puolustusvoimat on katsonut, että olisi luontevaa, että Pääesikunnan tutkintavastuulle tulisivat jatkossa myös sellaiset ehdotuksen mukaiset uudentyyppiset asiat, joita joukko-osastoissa ei esimerkiksi niiden edellyttämän erityisosaamisen vuoksi ole tarkoituksenmukaista tutkia.

Puolustusvoimat on katsonut, että esitutkintatehtävän laajentuminen merkitsisi käytännössä myös esitutkintaroolien päällekkäisyyttä muiden esitutkintaviranomaisten kanssa ja varsinkin yleistoimivallan omaavan poliisin suhteen. Vaikka asiantila ei yleistoimivaltuuden olemassaolon osalta tältä osin tulisi muuttumaan ehdotuksen myötä, on Puolustusvoimat pitänyt tärkeänä, että

Postiosoite
Postadress
Postal Address
PuolustusministeriöKäyntiosoite
Besöksadress
OfficePuhelin
Telefon
TelephoneFaksi
Fax
Faxs-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internetPL 31
00131 HelsinkiEteläinen Makasiinikatu 8 0295 16001
Helsinki +358 295 16001kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi

poliisin rooli yleistoimivallan omaavana esitutkintaviranomaisena on mahdollisimman selkeä. Lisäksi Puolustusvoimat on pitänyt välttämättömänä, että esitutkintaviranomaisten kesken esimerkiksi yhteistyösopimusten muodossa sovitaan tarkemmin esitutkintavastuiden määrittymisestä, jotta toimintavelvoitteet ja -vastuut eri toimijoiden välillä ovat mahdollisimman selvät.

Puolustusvoimat on myös toivonut, että jatkovalmistelussa tarkasteltaisiin myös sitä, olisiko Puolustusvoimien esitutkintatehtävä tarkoituksenmukaista ulottaa koskemaan myös muissa laeissa kuin vain rikoslaissa säädetyt teot. Ehdotetun säännöksen ulkopuolelle vaikuttaisi rajautuvan muualla kuin rikoslaissa säädetyt rikkomusluonteiset tunnusmerkistöt, jotka kuitenkin jo rangaistusmaksiminsa puolesta olisivat sinällään loogista sisällyttää Puolustusvoimien esitutkintatehtävän piiriin.

Puolustusministeriö katsoo mietinnössä esitetyin perusteluin, että asevelvollisuuslain 118 §:n mukaisen asevelvollisuudesta kieltäytymisen rajaaminen pois sotilasoikeudenkäyntiasioina käsiteltävistä rikoksista on perusteltua. Puolustusministeriö kuitenkin katsoo, että muutos edellyttäisi myös asevelvollisuuslain 118 §:n 2 momentin muuttamista, koska nykyisen säännöksen mukaan varusmiehen kotiuttaminen asevelvollisuudesta kieltäytymisen jälkeen on kytketty joukko-osaston komentajan päätöksen lähettää rikosta koskeva esitutkinta-aineisto syyttäjälle syyteharkintaan. Uudistuksen jälkeen joukko-osaston komentajalla ei enää olisi toimivaltaa asiassa. Puolustusvoimat on esittänyt, että menettelytapa näissä tilanteissa voisi jatkossa olla vastaavanlainen kuin siviilipalveluslain 78 §:n mukaisessa menettelyssä, jossa asevelvollinen kotiutetaan sen jälkeen, kun hänen menettelystään on tehty joukko-osasto komentajan toimesta rikosilmoitus poliisiviranomaiselle.

Työryhmän esityksessä ei ennalta tehdyn rajauksen mukaisesti käsitelty poikkeusolojen sotilasoikeudenkäyntijärjestelmään liittyviä uudistustarpeita. Puolustusvoimat on esittänyt, että oikeusministeriölle esitettäisiin harkittavaksi myös poikkeusolojen sotilasoikeudenkäyntijärjestelmän uudistamista kokonaisuudessaan. Kokonaisuudistuksessa olisi tarkoituksenmukaista arvioida tuomioistuinten toimintakykyä ja organisointia erilaisissa poikkeusoloissa alkaen valmiuden kohottamisen alkuvaiheista päätyen puolustustilalain mukaisiin olosuhteisiin. Puolustusministeriö pitää esitystä kannatettavana.

Puolustusministeriö pitää mietinnön esityksiä muutenkin kannatettavina. Puolustusministeriö antaa lausunnon koko toimialansa puolesta.

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu. Allekirjoituksen voi varmentaa puolustusministeriön kirjaamosta.

Hallitusneuvos,
lainsäädäntöjohtajana

Hanna Nordström

Hallitussihteeri,
varatuomari

Timo Tuurihalme

Liite - Pääesikunnan lausunto

Jakelu OM Oikeusministeriö

Tiedoksi Kansliapäällikkö, Jukka Juusti
Ylijohtaja, Teemu Penttilä
Pääesikunta